

Հոռոտիք

Հեղինակի և Առաջնորդի
Կարգով 1908թ.

Կարգով 2

19 NOV 2010

ՀԱՄԵՐՈՍ

~~$$\begin{array}{r} 88-13 \\ \hline 778 \end{array}$$~~
$$\begin{array}{r} 88 \\ \hline 2-78 \end{array}$$

шр

ՀԵԿՏՈՐԻ ԵՒ ԱՔԻԼԼԵՍԻ

၄ ဂ် ဟ် ဟ် ဟ်

Թարգմանութիւն
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

[illegible]

Տպարան Սրբոյ Էջմիածնի

1908

[illegible]

12.06.2013

8932

Արսաւսպած Արարաւս Ամսագրից

1908 Բ.

88

2-78

ՀԵԿՏՈՐԻ ԵՒ ԱՔԻԼԼԵՍԻ ԿՈՒԻԸ

(Թարգմանութիւն Հոմերոսից)

(Նուիրում եմ պ. Սեդրակ Մանգրիկեանին)

- Իսկ Աքիլլէան հասաւ նրան
Կերպարանքով Արէսի պէս՝ սաղուարտախրոխտ մաքառողի.
Պելիոնեան անեղ նիզակն իւր աջ ուսին խաղացնելով.
Նրա վրայ պղինձը վառ շող էր տալիս փայլակի պէս,
5 Կամ ինչպէս հուր բոցավառուած և կամ արև ճաճանչափայլ:
Դողաց Հեկտորն, երբ այդ տեսաւ, նա սիրտ չարաւ մնալ
այնտեղ,
Այլ իւր յետև թողեց դռներն ու սարսափած փախաւ հեռուն.
Ու յետևից թաւ Պելեանն՝ յուսալով իւր վարժ ոտքերին:
Ինչպէս օդում ճախրողներից արագասուր ցինը սարում
10 Թեթևաթռիչ վազ է տալիս դէպի վախկոտ մի աղանի՝
Շուտ-շուտ փախչող այս ու այն կողմ, ու ճշալով մօտ է դալիս
Եւ յարձակում յաճախ վերան՝ շուտ բռնելուց խրախուսուած,
Աքիլլէն այդպէս առաջ թաւ նրա յետից. սա պարսպի
Երկարութեամբ վազ էր տալիս և իւր ծնկներն արագ շարժում:
15 Դիտանոցի և զովաշունչ մոլաթզնու մօտով նոքա
Միշտ պարսպից դէպի այն կողմ վազում էին արահետով.
Եկան, հասան գեղեցկարուղի աղբիւրներին, ուր պղպջալով
Սկամանդրոսի երկու սիրուն առուներն են հոսում յորձուտ.
Բղիւում է մին ջերմախառն, և նրանից շոգին ելնում,
20 Շուրջն է պատում, ինչպէս ծուխը բոցավառուած հրոյ միջից:
Միւսն հոսում ամառը պաղ՝ ինչպէս կարկուտ դարնանային
Կամ ձմրան ձիւն, կամ թանձրամած և հաստաչերտ սառցի կտոր:
Նրանց մօտիկ կային այնտեղ լայն, ընդարձակ աւազաններ,
Գեղատեսիլ ու վիմատաշ, ուր որ իրենց տօնադգեստներ
25 Լուանում էին տրովեան կանաչք և գուտրներ չքնաղագեղ,
Խաղաղութիւնն էր երբ տիրում և աքայեանք չէին եկել
Վազում էին դէպի այնտեղ՝ փախուստ տուողն ու հալածող.
Առաջից մի քաջ էր վազում և քաջագոյնն էր հալածում.
Կենդանի կամ ցլի կաշի չէին զրել կէտ նպատակ,
30 Ինչպիսի մրցանակներ դնում են վազող մարդկանց համար,
Այլ ձիավարժ այն Հեկտորի կեանքի համար էր արշաւանք:
Ինչպէս փութով գուպարայաղթ, սալամբակ երկվարներ
Նշանի շուրջ վազ են տալիս, և կայ դրուած մեծ մրցանակ՝

- Եռոտանի կամ սիրուն կին՝ կուռում մեռած քաջին պատիւ,
35 Այնպէս անա Պրիամոսի քաղաքի շուրջ սրաթև ոտքով
Բոլորեցին երեք անգամ. և աստուածներն հանդիսատես:
Սկսեց նոցա աստուածների և մարդկանց հայրն ասել այսպէս.
«Ո՛վ աստուածներ, սիրելի մարդն հալածական պարսպի
չուրջն
Իմ աչքերով տեսնում եմ ես, մորմոքում է սիրտս ու հոգիս
40 Հեկտորի վրայ, որ ճննճերեց արջառների շատ ազգեր ինձ
Բազմահովիտ Իգա լեռան սէզ գագաթին, այլ անգամներ
Բարձր և ամուր քաղաքի մէջ. քաղաքամարտ Աքիլլը արդ
Պրիամոսի ոտանի շուրջ սրենթաց ոտքով նեղում է նրան:
Բայց ճն, աստուածք, ձեր սրտերում դուք մի վճիռ արդ
խորհեցէք,
45 Թէ արդեօք նա պիտ խուսափի մահուան ձևերից, թէ Պե-
լիսան
Աքիլլէսին թողնենք, որ այն քաջին ընկճէ իւր զօրութեամբ:
Նրան Ձեռի խաժակ դուստր Աթենասը պատասխանեց.
«Ամպաթուխ հայր, կայծակնայու, այդ ինչ խօսքեր ասացիր
դու.
Մահկանացու ծնուած մարդուն՝ վաղուց մահուան ճակա-
տագրած,
50 Կուղես մահուան աղէտալից զօրութիւնից այժմ փրկել.
Արա այդպէս, միւս բոլոր աստուածներս չենք համաձայն:
Ապա նրան ամպրոպային Ձեռը այսպէս պատասխանեց.
«Միրտ առ, կառափնածին, սիրուն դստրիկ, ոչինչ սրտանց
Ձեռ ասում ես և դէպի քեզ քաղցր լինել եմ ցանկանում.
55 Արա այնպէս, ինչպէս որ այդ հաճոյ է քեզ. մի լար այդպէս:
Ձեռն այս ասաց և էլ յուզեց բորբոքուածին՝ աստուածուհուն.
Ուժգին թռիչքով սա ցած թռաւ բարձրադառած Ոլիմպոսից.
Իսկ Հեկտորին նեղում էր միշտ վանողն Աքիլլ վաղելու մէջ,
Ինչպէս բարակն է հալածում լեռների մէջ մի եղնորթի,
60 Քնատեղից արթնացնում, ձոր ու անտառ վաղ է տալիս.
Խեղճը թէև պաշտպանուելով՝ մացառների տակն է պահում,
Բայց խուզարկուն վազում է միշտ նրա յետևից՝ մինչև գտնի.
Հեկտորն այսպէս չթագնուեց քաջայարձակ Աքիլլէսից:
Որքան յաճախ նա դիմելով դէպի դռներ Դարդանէսեան՝
65 Բարձրակատար աշտարակաց շուրջն էր վազում արշաւատոյր,
Որ թերևս նրան պահէր տրրովացոց նետը վերից,
Վանողն այնքան աճապարում, դէպի դաշտն էր քշում նրան.
Բայց նա կրկին յետ դառնալով՝ դէպի քաղաքն էր սլանում:

- Ինչպէս որ մարդ երազի մէջ փախչողին զուր հալածում է,
70 Ձի կարենում սա փախուստ տալ նրա ձեռքից, ոչ նա բռնել,
Այնպէս նրան վաղելու մէջ ոչ սա բռնեց, ոչ նա փախաւ:
Հեկտորն ինչպէս պիտ աղատուէր և՛ օրհասից, և՛ մահուանից,
Թէ մօտ չգար վերջին անգամ Ապօլլոնը հրամայող,
Որ նորոգեց նորա կորով ու ծնկները արագաշարժ:
75 Իսկ դիւցազարմ Աքիլլը սաստում գլխով զինուորներին,
Որ դառնաթոյն իրենց նետեր էլ չձգեն դէպի Հեկտոր,
Գուցէ պատիւ խոցողն առնի, և ինքն յանկարծ երկրորդ լինի:
Իսկ երբ նոքա չորրորդ անգամ հասան ցայտող աղբիւրներին,
Նախախնամող Ձեռը վերցրեց ոսկի կշիռ՝ բարձրացրեց,
80 Մահուան երկու երկարաքուն վիճակ գցեց նժարներում,
Որոնցից մին Պելիսեանի, միւսն Հեկտորի՝ ձիահմուտ.
Բարձրացրեց՝ միջից բռնած, և Հեկտորեան նժարն իջաւ
Դէպի դժոխք. այդպէս նրան թողեց Գուլակն Ապօլլոնը:
Եւ Աթենաս աստուածուհին՝ Խաժակն հասաւ Պելիսեանին
85 Ու նրա մօտ եկաւ, կանգնեց՝ թեաթօիչ խօսքերն ասաց.
«Արդ յոյս ունեմ, վեհդ Աքիլլէս, աստուածներին դու սիրելի,
Որ մեծ պարծանքը կը վաստակենք միմիդոհեան նաւատորմին՝
Սպանելով քաջ Հեկտորին՝ անյազազոյն ռազմիկին:
Էլ չի կարող այսուհետեւ ազատ մնալ նա մեր ձեռքից,
90 Որքան էլ որ կորովածիգ Ապօլլոնը տանջանք կրէ՝
Թաւալելով հօր ոտքերին՝ ասպարափառ Ծանթառաքի:
Դու կաց այստեղ և ոգի առ, իսկ ես գնամ Հեկտորի մօտ
Ու նրա միտքն այնպէս չահեմ՝ մնայ քեզ հետ կռիւ մղէ»:
Այսպէս ասաց աստուածուհին, ու նա լսեց ուրախ սրտով
95 Եւ այնտեղ պղնձատէգ իւր նիզակին կոթնած կանգնեց.
Ու դիցուհին նրան թողեց, գնաց դիւցազն Հեկտորի մօտ՝
Իւր հասակով, բարձրահնչուն ձայնով նման Դէլփիորին,
Գնաց, կանգնեց նրան մօտիկ, թեաթօիչ խօսքերն ասաց.
«Ո՛հ, մեծ եղբայր, ինչպէս վազկան Աքիլլը քեզ նեղում է
արդ
100 Պրիամոսի ոտանի շուրջ վարժ ոտքերով հալածելով:
Կանգնենք այստեղ և անյողդողդ դիմադրենք քաջադոյնին»:
Աստուածուհուն սաղուարտածօճ Հեկտորն այսպէս պատաս-
խանեց.
«Իսկապէս դու, Դէլփիորէ, ինձ սիրելի էիր փոքրուց
Իմ եղբարց մէջ, որոնց ծընան Պրիամոսն ու Հեկտրէն.
105 Եւ հէնց այժմ էլ ես առաւել պէտք է ես քեզ յարգեմ,
պատուեմ.

Քանզի հէնց ես աչքիդ ընկայ՝ դու յանձն առար իմ պատ-
ճառով

Պարխան անցնել, իսկ ուրիշներն այնտեղ մնում պարսպից
ներս»:

Նրան Ջևաի խաժակ դուստր Աթենասը պատասխանեց.

«Եղբայր, հայրս, արդոյ մայրս թախանձագին խնդրեցին ինձ
110 Եւ միասին փաթաթուեցին իմ ծնկներին, ընկերներս էլ
Պաղատեցին այնտեղ մնամ՝ բոլորն այնքան լիքն են անով:
Բայց քեզ համար իմ կրծքի մէջ հալու մաշ էր սիրտս լինում.
Այժմ ուղիդ դէպի կռիւ. այսուհետեւ չիւնայնք
Մեր նիզակներ. տեսնենք Աքիլէն սպանելով՝

115 Արնոտ դէնքեր դէպ գոգաւոր նաւերն աւաթ պիտի տանի,
Թէ գուցէ նա քո գեղարդով դիտապապստ կընկնի գետին»:

Այս էր խօսում նենդ դիցուհին, նրան տանում դէպի առաջ՝
Երկու քաջերն երբ գնալով եկան, հասան միմեանց մօտիկ,
Այս խօսքերը Աքիլլէսին կորդակախորիստ Հեկտորն ուղղեց.

120 «Էլ չեմ փախի ես քեզանից, Պելաի որդի, ինչպէս առաջ
Շուրջ ոստանին Պրիամոսի երեք անգամ փախուստ տուի,
Քո յարձակմանց չդիմացայ. բայց արդ հոգիս յորդորեց ինձ
Ենեւ անվախ քո դէմ կանգնել՝ քեզ սպանեմ, կամ ես ընկնեմ:
Այլ այժմ եկ, աստուածներին անենք վկայ. նոքա լինեն

125 Աղնիւ վկայք մեր երգումին և պահապան մեր դաշինքին.
Չլնի մարմինդ անարգեմ ես, թէ Շանթառաքն ինձ չնորհէ
Այս կռուի մէջ յաղթութիւնը. և չլնի հոգիդ առնեմ,
Այլ քեզանից չքնաղ դէնքերդ աւարելով, Աքիլլէս,
Տամ մարմինդ արայեցոց. և դնւ պահիր մեր այս դաշինք»:

130 Սրաւաղ Աքիլլէն ակնարկելով ծուռ աչքերով՝ ասաց նրան.
«Ինձ հետ, Հեկտոր, անհաշտ ոսոխ, պայմաններից մի ճառիր դու.
Չկայ երբէք առիւծների և մարդկանց մէջ աննենդ դաշինք,
Եւ չեն կարող սրտանց, անկեղծ ընկերանալ գայլն ու գառ.
Յաւէտ անհաշտ՝ պէտք է նոքա չարիք նիւթեն մէկմէկու դէմ».

135 Այդպէս մեր մէջ և ոչ մի սէր, ոչ էլ դաշինք կարէ լինել,
Որ մենք հաշտուենք, մինչև մէկիս դին չի ընկնի թաւալզըրո՛ր՝
Արեամբ յագուրդ տայ Աթէսին՝ մոլի, անսանձ ռազմիկին:
Ամեն տեսակ ռազմամիջոց նկատի առ. այժմ պիտի
Դու աւելի կորովատէզ և աննկուն կռուող լինես:

140 Ո՛չ մի փախուստ էլ քեզ չկայ. և Աթենաս Պալլասը քեզ
Շուտ իմ տէղով կընուածէ, և դու մէկէն կ'հատուցանես
Բոլոր տանջանքն ընկերներին, որ կատաղած սպանեցիր:

Ասաց, ճօճեց երկայնաստուեր իրեն նիզակն ու չարտեց,

Որը իսկոյն տեսաւ Հեկտորն ու խուսափեց նա՝ պանծալին,
145 Քանզի նստաւ ծնկանց վրայ, պղնձի տէգն անցաւ վերից,
Մեխուեց գետին, որ խլելով Ջևաի դուստր աստուածուհին,
Ջիահուստ Հեկտորից գաղտ՝ Աքիլլէսին մատուցեց:
Իսկ Հեկտորն անաստելի Պելիսեանին այսպէս ասաց:

«Վրիպեցիր, ով Աքիլլէս աստուածաման. բոլորովին

150 Դու չիմացար բախտս Ջևաից, թէ ես այդպէս ինձ ասացիր.
Բայց դու խարդախ և խօսքերով չաղակրատ դարձար իմ դէմ,
Որ իմ կորով ու քաջութիւնն ես մոռանամ քո սարսափից:
Ես չեմ փախի, և քո նիզակ թիկունքիս մէջ չեմ միսի դու.
Այլ ուղղակի առաջ չարժիր. կարծքը միսի յարձակուողիս,
155 Եթէ Աստուած տուել է քեզ՝ Արդ խուսափիր պղնձի տէգէս,
Որ երանի ամբողջովին ընդունէիր քո մարմնի մէջ,
Այն ժամանակ քո աստակմամբ թիթեազոյն գուցէ լինէր
Մեր արովանց պատերազմը, նրբանց շատ մեծ չարիք ես դու:

Ասաց, ձգեց երկայնաստուեր այն նիզակը ճօճելով

160 Եւ անվրէպ պորտին դարկեց Պելիսեանի վահանի,
Բայց վահանից տէգն յետ դարձաւ, ու զայրոյթով լցուեց
Հեկտոր,

Որ սրաթե իրեն նիզակն ի դուր թռաւ իւր բազուկից.

Կանգնեց, նայեց, խռովայոյզ, ուրիշ գեղարդ էլ չունէր նա.
Կանչում էր նա սպիտակասպար Դէիփորին ուժգին ձայնով

165 Եւ նրանից նոր սուր նիզակ էր խնդրում, բայց նա չկար:
Հեկտորն իր մէջ ամենայն ինչ լաւ հասկացաւ և այս խօսեց.
«Վայ ինձ, ճիշտ որ ամենադօր աստուածներն ինձ մահուան
կանչին.

Ես կարծեցի ինձ հետ է նա՝ աստուածազարմ Դէիփորոս.

Բայց պարսպի ներսումն է նա. Աթենասն ինձ մոլորեցրեց:

171 Եւ այժմ արդէն դարհուրելի մահն է ինձ մօտ, էլ չի դառնայ,
Պրծում չկայ, անշուշտ այսպէս վրճընեցին աստուածները
Շանթառաք Ջևա և նետողը՝ նրա որդին, որ առաջուց
Ինձ պահեցին սիրայօժար, իսկ արդ օրհասն հասնում է ինձ:
Բայց ես ի դուր հոգ չեմ մտնի՝ բոլորովին անփառունակ,

175 Այլ մեծապանծ բան կը գործեմ՝ յետնորդներին արժանալուր:
Այս ասաց նա և չարտեց սուրը հատու վաղակաւոր,

Որ ձախ կողքից էր կախ տուել՝ մեծ ու ամուր և հոժանիւթ:
Կծկուելով թռաւ տեղից, ինչպէս արծիւ երկնաթռիչ,

Որ սեամած ամպոց միջից դաշտ է սուրում, ասպատակում
180 Յափշտակէ մատաղ գառնուկ կամ նապաստակ՝ վախկոտ,
անսիրտ..

Նոյնպէս Հեկտորն առաջ թռաւ, մահու սուսեր չողացնելով.

- Ալապաւ նաւ քաջն Ա.քիլլէս՝ սիրտն ամենի լի բարկութեամբ.
Եւ իւր լանջի առաջ պարզեց չքեղաշուք իւր վահանը՝
Ձքնաղագեղ արուեստակերտ, չորեքխորան սաղաւարտը
185 փայլակնացայտ տատանուում էր, սիրունափայլ ծփում էին
Ոսկեծամեր, որ Հեփեստոսն այնտեղ շինեց՝ խորաններում.
Ինչպէս մթին գիշերուայ մէջ աստղերի շարքն աստղ է փայլում
Գիշերավարն՝ երկնքի մէջ չքնաղագեղ ու վառ աստղիկ,
Շողքեր էին ցայտում այնպէս սուր նիզակից, ոց Ա.քիլլէսն
190 Աստուածաղարմ Հեկտորի դէմ ոճիր նիւթած ձեռն էր բռնել
Սիրուն իրանն արած նշան՝ զէնքի համար հեշտաթափանց:
Բայց նրա մարմինն ամբողջովին զրահ էր պատել պղնձաձող
Եւ գեղեցիկ, որ Պատրոկլից էր կողոպտել՝ սպանելով այն
կարըճին.
Միայն անտեղ, ուր անրակներն յօդուում ուսից պարանոցին,
195 Կոկորդն էր բաց, որի մէջն է հոգու կորուստն անգառնալիւղ
Նետեց այնտեղ, ու նիզակով Ա.քիլլէսը խոցեց նրան,
Եւ մահառիթ թոյնը մտաւ ճիշտ սպիտակ նրա վզի մէջ.
Բայց պղնձէ նիզակն այնքան չկտրատեց չնչափողը,
Որ նա խօսել, պատասխան տալ ամենին չկարենար:
200 Գետին ընկաւ նա փուշո՛ւ մէջ, պանծաց Ա.քիլլն աստուածա-
ղարմ.
«Ապանցիր Պատրոկլէսին ու կարծեցիր հղջ կը մնաս.
Ինձանից էլ չվախեցար, երբ հեռացայ պատերազմից.
Յիմար ոտիս, նրա համար մեծ վրիժառու՝ քեզանից քաջ
Այն գողաւոր նաւերի մէջ նրանից յետ ես մնացի,
200 Որ ջարդեցի քո ծնկները: Եւ այժմ քեզ շուն ու թռչուն
Բըզիկ—բըզիկ կը պատռտեն, նրան թաղեն աքայեցիք:
Վերջին շնչին հասած Հեկտոր, սաղուարտածօճն այսպէս ասաց.
«Պաղատում եմ՝ ոտներդ ընկած՝ ծնողներիդ, կեանքիդ սիրուն
Ինձ մի ձգիր մերմիդոնեան չնրի դէմ՝ պատառելու,
210 Առատ պղինձ, թանկ ոսկիներ որքան կուղեւ, պահանջիր դու,
Քեզ կուղարկեն իբրեւ փրկանք իմ հայրիկը, արդոյ մայրս,
Միայն թէ իմ մարմինը դու դարձրցու նրանց, որ տրուպիք
Եւ տրուե՛նիք վերջին յարգանք մատուցանեն՝ հրով այրեն»:
Խէթ նայելով այսպէս ասաց արագավազ Ա.քիլլը նրան.
215 «Ձուր ես գրկում օտքերս, չո՛ւն, ծնողներիս անուամբ խնդրում.
Թէ դայրոյթիս ականջ գնեմ, պատառ—պատառ կանեմ ես քեզ
Եւ կը լափեմ մարմինդ հում՝ ի արբիտուր արարքներիդ:
Մարդ արարած քո վերայից լափող չներին չի հալածի.
Այլե նոյն իսկ տասնապատիկ, քսանապատիկ նոյնքան պարգև
220 Եթէ բերեն, այստեղ կշռեն և խոստանան ուրիշ շատեր,

- Եթէ նոյնիսկ հրամայէ ազնիւ ոսկու հետ քեզ կշռել
Դարդանեանն Պրիամոս, նոյն իսկ յայնժամ մայր Հեկուբան
Քեզ քո մահուան մահճի վրայ էլ չի ողբայ, ծնունդն անթծի:
Այլ քեզ իսպառ կը բըզկըտեն պատառ—պատառ շուն ու
թռչուն»:
225 Շունչը տալով՝ կորդակածօճ Հեկտորը նրան կրկին ասաց.
«Գիտէի քեզ, նախադգացի, որ երբէք իմ աղերսանքով
Ձեռ քաղցրանայ, զի կրճքիդ տակ սիրտդ անշուշտ է երկաթի.
Բայց սպասիր, աստուածներին դուցէ դարձնեմ վրէժխնդիր
Այն օրը, երբ Պարիսը քեզ և գուշակն Ապոլլոն
230 Կոչնչացնեն քաջայաղթիդ Աքէյական դռները մօտ:
Մինչ այս խօսքերն ասում էր նա՝ մահը եկաւ, նրան պատեց,
Իսկ նրա հոգին անդամների միջից թռաւ խորքը դժոխքի,
Ողբալով իւր բախտը դաժան, թողնելով ոյժ և քաջութիւն:
Նրան Պելեան Ա.քիլլէսը և անշնչին այսպէս ասաց.
235 «Մեռիր դու, իսկ իմ մահուան, երբ Շանթառաքն ուղարկէ ինձ
Եւ միւս անմահ աստուածները, այն ժամանակ առաջ կերթամ»:
Այսպէս ասաց և դիակից քաջեց պղնձի տէգը հանեց,
Ու նա մի կողմ չարտեց այդ, արնոտ զէնքերն ուսից վերցրեց:
Դէպի այդտեղ գալիս էին աքայեցոց այլ զաւակուհք,
240 Սքանչացած նայում էին գեղեցկութեան և հասակին
Այն Հեկտորի, որին ոչ ոք մօտ չէր կանգնում՝ չխոցելով:
Եւ մէկ մէկու ակնարկելով՝ նոքա միմեանց ասում էին.
«Ա՛յ քեզ զարմանք, այժմ Հեկտորն ինչ կակուղ է չօ-
շափելիս,
Քան երբոր նա նաւերի մէջ կրակ պեց բոցավառուած:
245 Այս էր ասում ամեն մէկը և մօտ գալիս՝ նրան խոցէ:
Իսկ քաջոտն Ա.քիլլէսը նրա վրից զէնքերն առաւ
Ու կանգնելով աքայեանց մէջ՝ թեաթախ խօսքերն ասաց.
«Ո՛վ սիրելիք՝ քաջք աքայեանք, դուք Արէսի սէգ ծառաներ,
Քանդի աստուածք ի վերջոյ ինձ չնորհեցին սրան յաղթել,
250 Որ շատ չարիք դործեց մեր դէմ, քան թէ բոլոր ուրիշները,
Դէ՛հ եկէք շուտ գէպի քաղաքն անցնենք զինուած, հանդի-
սաւոր,
Որպէսզի մենք տեղեկանանք՝ ինչ միտք ունեն արովադացիք,
Թէ քաղաքի դղեակն արդեօք պէտք է դիջեն նրա մահով,
Թէ Հեկտորի մահից յետ էլ դեռ դիմանալ կը յանդգնեն:
255 Ինչո՛ւ արդեօք իմ ոիրտը ինձ այսպիսի միտք թելադրեց.
Անտուգ, անթաղ մնում է այնտեղ նաւերի մօտ մեռած ընկեր
Պատրոկլէսը, որին երբէք չեմ մոռանայ, քանի չըջեմ

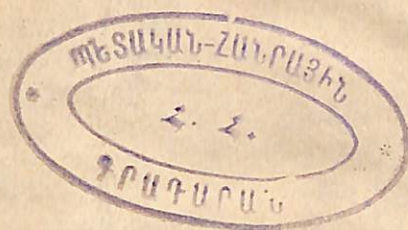
- Ողջերի մէջ և քանի դեռ ծնկներին մէջ ոյժ կը լինի:
Թէ իսկ մեռեալք դժոխքի մէջ կորցնեն իրենց յիշողութիւն,
260 Այնտեղ էլ ես պէտք է յիշեմ մտերմագոյն իմ ընկերին:
Դէհ, զինուորներ աքայեցոց, նուագենք պէտքն յաղթական
Ու յետ դառնանք՝ սրան տանելով դէպ խորափոր նաւա-
տորմիդ:
Մեծ է պատիւ մեր յաղթութեան. սատակեցաւ զիւցազն
Հեկտոր,
Որին տրովեանք ոստանի մէջ պաշտում էին Աստըծու պէս:
265 Այսպէս ասաց, Հեկտորի վրայ շատ անպատիւ բան կա-
տարեց.
Նրա երկու ոտքը ձեղքեց ջրերի տակից՝ կրունկներին
Մինչև կոճեր, և նրանց մէջ կաշէ խրացք անցկացրեց,
Կապեց նրան անուակառքից, իսկ գլուխը թողեց քարշուի,
Եկաւ, կանգնեց կառքին մօտիկ և պերճափալլ գէնքերն առաւ
270 Ու մորակեց նժոյգներին, և ալացան արագալազ.
Եւ քարշուղի թանձր փոշին ամպ էր կազմում, ու ու գէտերն
Այստեղ-այնտեղ թափւում էին, և փոշու մէջ գլուխը քաշւում
Որ գեղեցիկ էր երբեմն, բայց Զեան այսօր մատնեց նրան
Ոստաններն՝ անարգելու իւր հայրենի աշխարհի մէջ:
275 Այսպէս նրա գլուխն ամբողջ փոշու մէջ էր: Այդ ժամանակ
Մայրը իրեն վարսը փետեց և դէն ձգեց զարդարուն քօղն
Ու նայելով իւր որդեակին՝ գուժեց ուժգին, մեծակական.
Ողորմագին լաց էր լինում սիրելի հայրն, ու ժողովուրդն
Ամբողջ ողբում, հառաչանքի ձայն էր հնչում ողջ քաղաքում:
280 Նման էր շատ այդ անսարան, կարծես իլիոնն բարձրայօն
պէտք է հիմքից հարթայատակ հրդեհակէզ ոչնչանար:
Ամբոխն հագիւ էր կարենում այդ տխրալից ծերին բռնել,
Որ զարդանեան զարպաներից դուրս ելնելու ճիգ էր թափում:
Աղաչում էր՝ թաւալելով քակորներին, աղբերի մէջ,
285 Ամեն մէկի անունն ասում՝ այս խօսքերով աղաչելով.
«Հեռու ինձնից, թողէք մենակ, որքան էլ որ դուք վշտանաք.
Այս քաղաքից թողէք ելնեմ՝ գնամ նաւերն աքայեցոց.
Կը պաղատեմ ես այն մարդուն՝ եղեռնաւոր և ոճրագործ,
Գուցէ քաշուի իմ հասակից և ողորմի ալիքներին,
290 Քանզի նրա հայր Պելեոն էլ անտարակոյս է այսպիսի,
Որ նրան ծնաւ և սնուցեց՝ պատիժ դառնայ տրովադացոց,
Եւ մանաւանդ աւելի ինձ, քան բոլորին՝ ցաւ ու մորմոք:
Քանզի քանի մատաղահաս զաւակներին զրկեց կեանքից,
Եւ բոլորին այն աստիճան ես չեմ ողբում կսկծելով.

- 295 Ինչպէս մէկին, որի ժանտ սուգն ինձ պիտ դժոխք իջեցնի.
Իմ Հեկտորին: Նրանի նա գոնէ մեռնէր իմ զրկի մէջ.
Քանզի յայնժամ կըլագենայինք մեր ողբերով, արտասուքով,
Ե՛ւ ես, և՛ նա, որ ծնաւ նրան՝ թշուառական մայրը նրա:
Այս էր ասում լալահառաչ, հեծում էին քաղաքացիք:
300 Իսկ կանանց մէջ նախ Հեկաբէն սկիզբ դրեց հեկեկանքին.
«Որդեակ, ինչո՞ւ էլ ապրեմ ես այսուհետեւ տառապալից,
Երբ դու մեռար, իմ սիրելիս, որ ինձ համար գիշեր-ցերեկ
Պարծանք էիր իլիոնի մէջ և քաղաքում ողջին թիկունք՝
Տրովադացոց և տրովուհեաց՝ աստըծու տեղ պաշտողներիդ,
305 Քանզի նոցա ճշմարիտ որ պարծանք էիր դու քո կեանքում.
Իսկ այժմ արդէն անաւասիկ օրհասն ու մահ տիրել են քեզ:
Այսպէս ասաց նա ողբալով: Հեկտորի կինն ամենեւին
Բան չէր լսել, մի լրարեր չեկաւ նրա մօտ ճիշտ լուր
սալու,
Թէ ամուսինն այնտեղ՝ դաշտում դռներից դուրս է մնացել,
310 Այլ պալատի վերնատան մէջ իւր պատմութեան էր նա գործում
Երկու տեսակ, աչքը խողով և գունագեղ նկարազարդ:
Ապարանքում պատուիրել էր իւր վարսագեղ նաժիշտներին
Շուտով մի մեծ եռօտանի դնեն վառուն կրակի վրայ
Զուր տաքանայ՝ կուռից յետոյ քաջ Հեկտորին՝ լողանալու:
315 Ո՛վ միամիտ, չէր իմանում, թէ շատ հեռու լողարանից
Աքիլլէսի ձեռքով նրան ընկճեց արդէն դուստրը Զեաի.
Յանկարծ լսեց աշտարակից գոռում-գոչիւն և ողբաձայն.
Անդամները ողջ դողացին, կրկոցն ընկաւ նրա ձեռքից,
Եւ անհանգիստ նա ձայն տուեց գեղազանգուր նաժիշտներին.
320 «Դէհ, երկուսով եկէք ինձ հետ, գնամ տեսնեմ ինչ պատահեց.
Իմ պատուական սկեսուրի ձայնն եմ լսում. և կրծքիս մէջ
Մերտս դալիս է բերանս, ու ծնկներս թուլանում են:
Պրիամոսի որդոց անշուշտ արդ մեծ փորձանք է սպասում:
Հեռու ինձնից այդպիսի լուր. բայց սոսկալի միտք եմ անում
325 Զ՛նի խիզախ Հեկտորին արդ զիւցազն Աքիլլ հեռացնելով
Պարիսպներից մեն-միայնակ՝ հալածում է դաշտի վերայ.
Գուցէ արդէն նուաճել է այն անողորմ քաջութիւնով,
Որ միշտ նրան կեանք է տալիս: Նա չէ մնում բազմութեան
մէջ,
Այլ համարձակ առաջ սուբում և ոչ դրից յետ չի մնում:
330 Այսպէս ասաց ու դուրս թռաւ տանից՝ նման Մենադային.
Դողում էր սիրտն ու յետեից գընում էին զոյգ նաժիշտներ:
Իսկ երբ հասաւ աշտարակին և միմեանց մօտ խմբուած
մարդկանց,

- Նա կանգ առաւ պարսպի մօտ, աչքը պտտեց, տեսաւ նրան.
 Քաղաքի դէմ քարշուում էր նա, և նժոյգներն արագընթաց
 335 Նրան անխիղճ ձգում էին դէպ աքայեան սրաթն նաւեր:
 Խաւարամած մութը խակոյն պատեց նրա պայծառ աչեր,
 Գլորուեցաւ դէպի յետև, շունչը կարծես արդէն փչեց.
 Պերճապսակ չքեղ զարդեր ընկան հեռու նրա գլխից՝
 Ապարօշն ու ծամակալ և հիւսածոյ սիրուն երիզն
 340 Ու քօղն, որ ոսկեղինիկ Աֆրդիաէն էր շնորհել
 Այն օրը, երբ սաղաւարտածօձ Հեկտորը նրան էտիոփի
 Տանից բերեց, մեծ գլխադին տալով նրա ծնողներին:
 Նրա չորս կողմ խընուել էին նրա տալեր, տաղեր կանայք,
 Բռնում էին չնչապառին, որը մարում էր մահամերձ:
 345 Երբ նա կրկին սկսեց չնչել, խելքն հաւաքեց ուշքի եկաւ,
 Արտասուախեղդ կոծ անելով կանչեց տրովեանց կանանց միջից.
 «Հեկտոր, վայ ինձ տարաբախտիս. ուրեմն մի բախտով
 ծնունդ
 Թէ դու, թէ ես, դու Տրովայում, Պրիամոսի ապարանքում,
 Ես Թերէում, անտառախիտ Պլակայ սարի ստորոտում,
 350 Գէտիօնի յարկի տակին, որ սնուցեց ինձ փոքրկուց՝
 Այն եղիկին՝ ողորմելու. երնէկ բնաւ ինձ չէր սընած:
 Իսկ արդ ուղիղ Արդի մօտ՝ մթին խորշեր երկրի խորքում
 Գնում ես դու, և ինձ այրի, ծանրաթախիժ սգով թուլցած
 Թողնում ես քո ապարանքում, և մանուկիս մատաղահաս,
 355 Որին ծնանք մենք երկուսով՝ թշուառներս. նրա համար
 Բերկրանք, Հեկտոր, էլ չես լինի, քանդի մեռար. ոչ էլ նա քեզ.
 Քանդի թէկուզ նա աղատուի աղէտաբեր՝ աքեանց կռուից
 Ցաւ, տառապանք ապագայում միշտ նրա հետ պիտի լինեն.
 Քանդի օտարը պէտք է խլեն արտերն անբախտ որբի ձեռքից:
 360 Կորցնում է նա իւր մանկութեան ընկերներին որը ժամանակ,
 Նա շարունակ գլուխը քաշ, նրա աչերն արտասուալից:
 Խիստ չքաւոր՝ դիմում է նա իւր հայրիկի ընկերներին,
 Քաշում մէկի վերարկուից, միւսի զգեստից կախ է ընկնում:
 Մէկը նրան ողորմում է, քիչ խըմկու ջուր է մեկնում,
 365 Որ չրթներն է հաղիւ թրջում, քիմքը բնաւ թաց չի անում:
 Յաճախ նրան խորախճանից երջանիկ ոմն հանում է դուրս,
 Բռունցքներով գանախոծում և հալածում հայհոյելով.
 «Կորիք գնա, քո հայրը մեր կերուխումից հեռու է շատ»:
 Եւ լալազին յետ է դառնում, այրի մօր մօտ գնում մանուկն—
 370 —Աստիանաքս, որ երբեմն ծնկանց վրայ իւր հօր գրկում
 Ուղեղով էր կերակրում և պարարակ դառան մսով:

- Իսկ երբ յոգնած իւր խաղերից՝ նինջ առնելու էր գընում նա,
 Մահնում անուշ քուն էր մտնում՝ իւր դայեակի ծոցը մտած՝
 Կակուղ, փքուած անկողնու մէջ՝ փափկութիւնից սիրտն
 զմայլած:
 375 Իսկ այժմ շատ պիտի տանջուի՝ զրկուած իրեն քաղցր հօրից—
 —Աստիանաքս—ինչպէս սրան տրովադացիք են անուանում.
 Զի միայն դու էիր պահում նոցա բարձր դուռն ու պարիսպ:
 Իսկ արդ հեռու ծնողներից, մահիկածն նաւերի մօտ
 Զեռուն որդունք կուտեն մերկիդ, երբ շունք քեզնով կը յա-
 գենան,
 380 Մինչ պալատում սրբան զգեստ կայ մթերուած քաջիդ համար
 Նուրբ, վայելուչ գործած, հիւսած տրովեանց կանանց ճար-
 պիկ ձեռքով:
 Բայց այդ ամենն ես բոցավառ կրակի մէջ պէտք է նետեմ,
 Քանդի բոլորն էլ քեզ պէտք չեն և էլ երբէք դու չես հագնի.
 Տրովադացոց աչքի առաջ ի փառս քո պիտի այրեմ:
 385 Այսպէս ասաց նա ողբալով. շուրջը կանայք կոծում էին:

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊԵԿ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0317519

8932

88

2-78